

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

. 12 7.

V Četertik 15. Svečana.

1849.

Kratki premislili

iz s. evangelija za nedeljo v kvinkvagezimi. (Luk. 18, 31—43.)

V tem evangelii Jezus svojim učencem v tretje svoje terpljenje in svojo silno smert prerokuje. Ker je vedil, pravi sveti Krizostom, de so njegovi učenci le preveč lahko pozabili, kar so želeli, de bi se ne zgodilo, jih je večkrat opomnil, de bi bili bolj pripravljeni na to, kar se je moglo zgoditi. Svoje terpljenje jim je naprej povedal, de bi njih vera v njega ne bila enajana, kadar se je imelo spolniti. Ob času njegoviga terpljenja so si po tem takim lahko mislili: Učenik ne terpi brez svojiga vedeza in svoje volje; on je vse sam previdil, de bo tako prišlo, in je vse to naprej pravil; on bi se bil temu terpljenju in taki grozovitni smerti lahko umaknil, pa ni hotel, temuč je šel sam po svoji in svojiga nebeškiga Očeta volji terpljenju in smerti naproti. De bi bili učenci med terpljenjem in pri smerti svojiga Učenika bolj potolaženi in pokrepčani, je sklenil ljubeznjivi Zveličar s prerokvanjem svojiga terpljenja tudi prerokvanje, de bo tretji dan od smerti vstal. — Tako je Jezus skerbel za svoje učence, ktere je ljubil, de bi se nad njegovo slabostjo, ki jo je iz ljubezni do vsih ljudi na-se vzel, ne pohujšali, temuč terdni in stanovitni v veri ostali.

Pa ne samo za učence Jezusove, temuč za

vsakiga kristjana je to njegovo prerokvanje od njegoviga terpljenja svetih naukov polno.

Jezus prerokuje svoje bitko terpljenje z neizrečeno mirnim in vdanim sercam, ni žalostin zavoljo grozovitne smerti, ki ga je čakala; le za njegove aposteljne in učence mu je, de bi se preveč ne prestrašili, de bi v njegovim terpljenji neverni in nezaupljivi ne postali. — Tako gre pravični kristjan neustrašen smerti naproti, ker ve, de ga bo smert za vselej nadlog in terpljenja rešila, in ga k njegovimu nebeškimu Očetu preselila, ker ve, de bo ljube prijatle, ki jih tukej zapusti, v nebesih spet najdel.

Jezus je večkrat od svoje smerti govoril, in jo v mislih vedno pred očmi imel; zakaj zato je bil na svet prišel, de bi s svojo smertjo nam vsim večno življenje pridobil. — Tako moramo tudi mi pogosto se ozreti na izhod in konec svojiga življenja, na skončanje svojiga popotvanja, de s tem svojo gorečnost hudo, kar smo sturili, popraviti, vedno poviksujemo, in vedno več dobriga sturimo.

Jezus je prerokval svoje terpljenje, kakor spolnjenje božje volje in prečudnih sklepov božje milosti in pravice. — Ta resnica tudi nas z veselim prepričanjem tolaži, de tudi nas nobeno terpljenje brez božjiga pripusenja ne zadene, ampak, de Bog za vse ve, in bo vse nam v zveličanje vedil obrniti. Vse skerbi, kako nas bo Bog v prihodno še skoz nadloge in križe peljal, moramo kakor nepotrebne odložiti, in se popolnoma v voljo božjo vdati,

ktero nas bo, če tudi po ternjevi, pa vendar po pravi poti v nebesa vodila.

Učenci Jezusovi, pravi sveti evangeli, niso vsi tega nič razumeli. Besede, da bo terpel in da bo umorjen, so pač razumeli, ali njih pomena ne. Mislili so si namreč, kar so vsi Judje od Mesija govorili, da bo pozemeljsko, mogočno kraljestvo postavil, in vse narode cele zemlje svoji kraljevi oblasti podvergel. Ko je bil Jezus apostelnam pervikrat povedal, da bo umorjen, so mu odgovorili: „Gospod, to bodi daleč preč od tebe“. In ko jim je v tretje povedal, da bo gajzljjan, zapljevan in umorjen, so apostelni to besedo tako narobe razumeli, da sta ga Jakob in Janez po svoji materi prosila, da naj jih v svojem kraljestvu za prva služabnika postavi, eniga na desno, eniga na levo. Pač res toraj, da apostelni niso razumeli govorjenja od terpljenja in smerti.

Posvetne misli in želje se zmiraj preslepljujejo ljudi na svetu, namreč tiste, kateri se zavoljo svoje prevzetnosti in nejevere nad Zveličarjevim terpljenjem in nad njegovo zaničljivo smertjo spodtikajo in pohujšujejo; tiste, kateri so posvetnim slastim in razujzdanemu življenju udani, in jih vselej zoperna žalost opade, kadar bi imeli Jezusovo terpljenje premišljevati, ker se pota križev in terpljenja ustrašijo in zbojé, kolikorkrat bi imeli po tem potu za svojim Zveličarjem hoditi; tiste, kateri so od posvetne časti in imenitnosti preslepljeni, in jim ni nič bolj zoperniga, kakor z Jezusom na križi zaničvanim ponižnost ljubiti, in ponižnosti iskati.

Iz toliko očitniga prerokvanja od Kristusoviga terpljenja po prerokih, iz toliko podob njegoviga terpljenja in smerti, ktere so bile v starim testamentu v duhovnih opravilih naznamvane, iz Jezusovih lastnih besedi, in iz tega, da je pri zadnji večerji sveti Zakrament svojiga rešniga Telesa postavil, in apostelnam zapovedal, kolikorkrat bodo to ponavljali, se njegoviga terpljenja in njegove smerti spomniti; iz vsiga tega moramo skleniti, da je Jezusovo terpljenje premišljevati posebno potrebna in zveličavna reč za vsakiga kristjana. In zares, premišljevanje Jezusoviga terpljenja je bilo od nekdanj nar lepsi šola in učivnica svetih duš, v kateri so se bogaboječnosti učile; in od čednosti do čednosti, od popolnosti do popolnosti se prestopale. Že sveti Pavl je bil tako neutrujen v premišljevanji in oznanovanji Kristusoviga terpljenja, da je mogel reči, da nič družiga ne ve in ne zna, kakor Kristusa križaniga. — Sveti Bonaventura pravi: „Če hočeš od čednosti do čednosti, od gnade do gnade, od dobriga do boljšiga prestopati, premišluj vsak dan, kolikor nar bolj pobožno moreš, terpljenje Gospodovo; zakaj nič v duši tako popolnoma posvečenja ne dopolni, kakor premišlje-

vanje Kristusoviga terpljenja“. Sveti Filip Neri je bil vsak dan nekoliko časa pred podobo križaniga Jezusa v premišljevanje njegoviga terpljenja zamaknjen, in pisave njegoviga življenja pravi, da se je iz teh bukev več naučil, kakor iz vsih drugih. Sveti Tomaž Akvinski je svetimu Bonaventuru, ki ga je prašal, kje ima svoje bukviše, iz kteriga se je svojih posebnih učenost naučil, podobo Križaniga pokazal, na kateri se je sled kušljejev in solz poznal.

Zares, premišljevanje Kristusoviga terpljenja nas odtegne od mehkužniga življenja, nas napeljuje na ojestro in bogaboječé življenje; obuduje v nas serčno žalost nad grehi; nas priganja k pokori; nas grehov obvaruje; nam pomaga skušnjave premagovati; z eno besedo — nas uči svetó živeti in svetó umreti.

Potočnik.

Beg svetiga očeta papeža.

Nekdo zmed teh, ki so okrog papeža Pija IX. v Gaeti na Neapolitanskim, je naslednje pismo Kelniškim novicam poslal, v kterim papežev beg z mnogimi okolišinami takole perpoveduje:

V Gaeti 20. Grudna 1848.

Ne vem, kako bi začel, da bi Vam vse povedal, kar se je te dni med Rimom in Gaeto zgodilo, ker pergodbe so žalostne in mnoge. In vsakteri, ki je iz Rima v Gaeto peršel, bi lahko cele bukve s tem popisal, kar se mu je na tem kratkim potu permerilo.

Kardinala Altjeri sim v Gaeto perjezditi vidil. In tako je bil Rim zapustil, in je bil permoran čez hribe iti, kjer je pol pota peš prehodil. Kardinal Antoneli ni bil samo preoblečen, ampak tudi prav šmarno napravljen, v širokih zelenih hlačah, v rjavim plajši in rumeno ruto okrog vratu. Stari kardinal Lambruškini je bi v širokih žendarmiskih škornicah in s dragonarskim plajšem ogernjen. Kardinal Boromeo je bil ko lovic (jager) oblečen. Ob kratkim reči, desiravno imajo vse te reči svojo resnobno žalostno stran, vendar se jim ni, kakor večidel per vsih človeških rečeh, tudi smešniga manjkalo.

Pred vsim drugim moram pa od svetiga očeta perpovedovati. Dolgo časa niso vedili, kaj bi bili storili, ali bi bili v Rimu ostali, ali bi bili mesto zapustili, in še le potem so se na pot namenili, ko so bili popolnoma prepričani, da jim mislijo puntarji deželsko vladarstvo iz rok vzeti, in jim le duhovsko oblast in čast pustiti, kakor tudi prav skerbno nanje paziti, da bi tje ne ubežali, ter jih v njih poslopji kot jetnika deržati. Sveti oče pa tudi niso vedili, kam bi jim bilo nar bolj perložno bežati, sosebno ker niso imeli nič gotovine v rokah, ne

druziga potrebniga na dolgo pot se podati. Ob času svojih nar večih skerbi so prejeli zavitek od škofa iz Valencije, v katerim je bila od papeža Pija VI. posvečena hostija, katero so ta poglavar cerkve na svojim popotvanji iz Rima do svoje smerti per sebi nosili. V škofovim pismu so bile naslednje besede zapisane: „Sadajne okolišine bi utegnile Njih Svetost v ravno taki stan postaviti, v kakoršnim so se Njih predhajnik znajdi“. Po teh besedah so bili papež ko razsvetljeni, in po dražim darilu pokrepčani, kakor de bi bili sporočilo in svēt z nebes prejeli. Položili so si sveto hostjo na persi, ter so na glas rekli: „Včlovečeni živi Bog je per meni. Posihmal se ne bojim nobene nesreče, in de moji podložni v nevarnost ne pridejo, zoper mene kaj hudobniga početi, mi družiga ne kaže, kakor nekoliko časa iz Rima iti.

Pa kako iz Rima ulti, ker so povsod nanje prežili? Takole je bilo vse pred pogovorjeno in perpravljeno. Francozki, španski in Portugaliski poslanci so se v svojih vozeh po potu v Čivita-Vekijo (v staro mesto) podali, de bi si bili Rimljani mislili, de se bojo tudi papež po tem potu obernili. Ravno tačas, ko so se uni vozovi odpeljali, so se papež s svojim zvestim prijatlam skozi temne mostavže Kvirinala podali, in so ravno ob osmih zvečer na dvoriše stopili, kjer so se pred velicimi vratmi Kvirinala s svojim prijatlam v svoj voz vsedli, brez de bi jih bila straža pred vratmi spoznala. Ko so se na prostor pred cerkvijo svetiga Janeza v Lateranu pripeljali, jih je ondi že grof Spavr, Parski poslanec, v svojim vozu čakal, in je brez posebne težave skozi vrata svetiga Janeza peršel, odtod pa v vsi naglosti v Arečijo. Grafnja Spavr, žena Parskiga poslanca, ki je vso to skrivnost dobro vedla, je svetiga očeta in svojiga moža v Albani čakala, kamur je bila s svojim sinam in njega učnikom naprej perlutela. Grafnja je bila tukej v strahovitnih skerbeh, med svojo gorečo molitvijo je večkrat globoko zdihnila in po vsih udih se je tresla, nad čimur sta se sin in učenik grozno zavzemala, ker nista vedla, kaj grafnjo napada, ona pa tudi ni hotla, clo nič vsiga tega njima razodeti. Že je bila zvečer deset ura odbila, kar zasliši grafnja neki šum v veži gostivnice (oštarije.) Njeni služabnik Friderik je bil peršel, ter ji je naproti tekkel in vpil: „Grof se je hotel po daljnim potu skozi mesto Fraskati peljati, zato smo tako pozno peršli, zdej pa jih čaka per Mavzolemu Horacjerjev“. Grafnja se je k videzu hudo delala in je svojiga služabnika nekoliko oštevala. Neutegama so se na voz vsedli, in so v nar večim diru po potu v Arečijo hiteli. Na tem potu pa od dalječ zaslišijo grozovitno žvižganje, grafnja je bila vsa preplašena, serčnosti vender le ni bila zgubila, ukazala je

dalje peljati; desiravno je bila terda noč, je vender le voz svojiga moža spoznala, okrog njega pa so štirje žendarmi stali. Grafnja se je od veliciga strahu komej zavedla, nevarnost ji je pa novo serčnost dajala, in je jela prav na glas svojimu možu in njegovimu zdravniku (Pija IX. je zdravnika imenovala) očitati, de sta se tako dolgo mudila. „ker dobro vesta“, je še djala, „de se toliko nerada po noči vozim“. Med tem ko se je z žendarmi pogovarjala, ti pa se, jih spremi, ponujajo, se je grofov voz stikama grafnjinimu vozu pertegnul, vratica per vozu so se odperle, in služabnik Friderik unimu zdravniku iz grafoviga vozu v grafnjiniga pomaga, med tem ko je grof na drugi strani voza papežev plajš, klobuk in brevir (bukve, iz katerih duhovni vsak dan molijo) vanj podajal. Grafnja berž spravi brevir, s plajšem papeževe noge zagerne, ker zagleda, de niso ko zdravnik, ampak ko papež obuti. Ko papež to njeno veliko skerblijnost vidijo, ji pravijo: „Gospa grafnja! nič naj se ne boje, Bog je z nami, on nas bo varoval“.

Papež in grafnja sta zadej, sin grafuje in njegov učenik pa spredej v vozu sedela, grof in njegov zvesti služabnik Friderik pa sta se zunej voza na kočjaški prostor vsedla, in tako so dalje v Teračino odrinili, kjer je nek mož papeža mende spoznal, ker je nekimu družimu nekej na uho šepetal; pa konji so bili že vpreženi in so naglo dalje zdirjali. Ko so papež zvedili, de so že čez mejo svoje deržave peršli, so na glas „Te Deum“ zapeli. Ko so k mestu Fondi peršli, je imé Parskiga poslanca „grof Spavr“ toliko poroštva dalo, de niso voza preiskovali. Zunej mesta so srečali kardinala Antoneli y tisti smešni obleki, kakor je bilo že zgorrej rečeno, in skrivniga pisavca španskiga poslanstva, grofa Arnao. Po tem so se skupej do mesta Mola peljali, kjer so papež do Neapolitanskiga kralja pismo pisali. Graf Spavr je to pismo v Napljo nesel, ker pa ni hotel, de bi ga bili v mestu spoznali, je svoj pos s posam grofa Arnao premenil. Graf Spavr je o polnoči v Napljo peršel in se je precej k papeževimu poslancu podal, s katerim je potem h kralju šel, kteriga sta iz spanja zbuditi prosila, ter mu papeževo pismo podala. Kralj je precej ukazal srebernih posod, živeza itd. za potrebe svetiga očeta in njih spremljevalcev poslati.

Med tem ko je bil grof Spavr s pismam v Napljo odšel, so se papež iz mesta Mola, kjer ni bilo zanje in za une, ki so z njimi bili, dosti prostora, v Gaeto — mesto in terdnjavo ali festengo per morji — podali. Z njimi so šli tje kardinal Antoneli, grof Arnao, grafnja špavr, njeni sin in njegov učenik. V ponižno gostivnico so se podali, kjer so le tri stanice (cimri) prazne bile. Dve uri po prihodu je dal poglavar terdnjave, general Gos, ptujec k sebi

poklicati. Grof Arnao se je precej vzdignil s preoblečenim kardinalom k poglavarju, ter je Spavrov pos seboj vzela. Poglavar je z njima po francozko govoriti začel; ko je pa iz posa zvedil, da je Parski poslanec, ga je potem po nemško nagovoril rekoč: Kaj pa vas sem pernese, gospod grof? Pa ne Arnao, ne Antoneli ga nista razumela, kaj nju vpraša, torej sta mu odgovor dolžna ostala. General se enkrat po nemško vpraša. Obadva sta terdo molčala. Kaj, gospoda moja, reče general z nevoljo, vidva sta Nemca, zavetnika nemškiga kraljeviga dvora, pa svojiga jezika ne znata? Arnao se zgovarja, da že 15 let na Laškem živi in ima Lahnja za ženo, torej je materni jezik že popolnoma pozabil. In kaj pa vi grofovi skrivni pisavec? Pa tudi tako! — Vender bi bilo to kaj čudno, reče še dalje general, pa se mi še clo sumljivo zdi. No prav, moja gospoda, povejta mi, kaj je vaju semkej perneslo? Moja žena, je Arnao odgovoril, bi kej rada terdnjavo ogledala. — Ali je vaša žena tudi tukej? — Tudi, gospod general! — In kje je zdaj? — V gostivnici per Žjardinetu. — Kej nemarno gnjezdo je ta gostivnica, je general djal, pa z vašim dovoljenjem bom peršel gospo obiskat, in ji bom vso terdnjavo razkazal.

Komej sta bila popotnika odšla, že je general skrivej ukazal, blizo Žjardineta stražo postaviti, da je pazila, kdo de bo noter in vun hodil. Kmalu potem je peršel poglavar v gostivnico, in grafnja Spavr mu je naproti pertekla. Poglavarjevo ponudbo ji terdnjavo pokazati, je s tem zgovoram odvernila, ker je rekla, da je zdej preveč trudna, ker ni davno, kar so iz dolziga pota peršli, pa je prosila, da bi jo smela poznejše ogledati. General se je potem zavolj svojiga natolcevanja nekoliko bolj utolažen domu vernil. Pa mu je jelo sopet po glavi hoditi, da ne more vse to kej prav biti, ker je na morji francozko vojskino barko ugledal, in potem dve neapolitanski. Ko je general semtertje premisljeval, in mnoge natolceval, pride dve uri poznejše neapolitanski kralj v tretji barki v Gaeto, in ko je bil z vso svojo družino na suho stopil, je poglavarja precej vprašal, kje papež stanujejo. Dobri baron Gros je mislil, da se mu sanja, ali pa de se z njim norčujejo, dokler se mu ni vse razjasnilo, da so med unimi v majhni gostivnici per Žjardinetu stanujočimi popotniki sveti oče papež.

Lahko se da misliti, kako naglo se je potem po vsim mestu razglasilo, da so papež peršli, in kako močno so ljudje skupej vrel! Kralj je papežu in vsim, ki so okrog njih, boljši stanovanje oskerbel, in z vsim potrebnim bogato previdil. V Gaeto je zdej toliko ptujih ljudi peršlo, da se vse tare; memo poslancev iz ptujih dvorov tukej dvajset kardinalov prebiva, ki eden družimu k papežu vrata

podajajo. Kralj je bil spet 7. Grudna v Gaeto peršel, kjer je osmiga praznik Marije prečiste device praznoval; sveti oče so tiho mašo imeli, per kateri je kralj s svojo družino bil, potem so papež več ko dvesto ljudi obhajali. Ko so papež iz kapelice šli, so na neke pomoli stopili, iz katerih so ljudstvu svoj blagoslov (žegen) podelili. Imenovani pomoli so proti zavetniku obernjene, v katerim so tri neapolitanske barke, dve francozki in dve španski z banderi olepšane stale. Španski ste bile iz Barcelone poslane, kakor hitro so zvedli, da so papež v nevarnosti.

J. V.

Zakonski zadržki.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

6. Dalje. — c) Posebne zaveze in obljube.

Zaveza, koja še ni razločena, in ne terpi druge zraven, ali je še imenitnejša kakor zakonska, ne sme biti novi zakonski zavezi na poti. Če je kdo obljubo storil, je z njo zavezan, ako se per nji ne more odnehati. Po takim pridejo zazerčki:

1. Poprejšnja veljavna zakonska zaveza, koja ni s smertjo ločena. V začetku je Bog stvaril moža in ženo, in je rekel: dva bota v enim mesu. Ne more tedej ob enim času zakonska zaveza med večimi obstati, kakor med dvema, enim možem in eno ženo; to je bila že v začetku naredba božja. Poznejši, po grehu, je sicer Bog dopustil enimu možu več žen vkupej imeti, bilo je nekaj zavoljo hitrejiga pomnoženja rodu, kakor je Abraham zraven Sare imel Hagaro, Jakob pa Lijo in Rahelo in še dekli Balo in Celfo; vec pa je bilo zavoljo slabosti človeške, koja še ni bila z gnado s. zakramenta podperta. V zadnjih časih vunder se je tudi per Judih edalje manj našlo mnogoženstva, in še per več neverskih narodih, zlasti per Rimljanih, Nemcih in Slovencih je bila navada le eno ženo imeti, več mož vkupej pa eni ženi imeti, ni nikjer veljalo. Per Judih je bilo sicer še dopušeno, se od žene ločiti in drugo vzeti; tako je bilo tudi per več drugih narodih: ali to je bilo, kakor je Jezus sam izrekel, le zavoljo njih terdovratnosti, v začetku je bilo drugač. In ravno tukej je Jezus staro postavo popolnoma storil, rekoč: „Jest pa vam povem, kdorkoli svojo ženo pusti, in drugo vzame, prešestva“. Staroverci in protestanti sicer še zdaj ločitev zakona dopusté, ali to je zoper besedo Jezusovo. Katolska cerkev je tudi v Tridentinskim zboru 24. seji 7. postavi kakor resničnin nauk poterdila to, da se zakon ne sme in ne more tako ločiti, da bi se v družiga stopiti znalo. Če tedej

kdo, ki je že enkrat stopil v zakonsko zvezo, hoče drugič se z drugo osebo zavezati, se to ne more drugač zgoditi, kakor če je poprešnji zakon smert ločila, ali če je bil za kteriga zadržka voljo neveljavin spoznan. Zatorej mora pa smert poprešnjiga zakonskiga družeta z vso gotovostjo spričana biti; in naj bi se pozneje drugač znašlo, bi mogel mož ali žena k prvi zavezi nazaj iti. Še ko bi kak zakonski neverec h katolški veri pristopil, svoje zakonske družbe ne more drugač pustiti, kakor če bi ne hotla z njim brez nečasti do Stvarnika živeti; in tisti, ki imajo več žen, kakor Turki, obderže le prvo.

2. Duhovsko posvečenje, po katerim je kdo v viši duhovsko službo stopil. Per Izraelskim ljudstvu so sicer duhovni po zakonsko živeli; pa Jezusovi aposteljni so precej žene in vse pustili; in ravno tako so tudi njih nasledniki, škofje in mašniki storili; če je kdo popred imel ženo, je po tem po bratovsko z njo živeti mogel; in če je umerla, druge vzeti ni smel; še dveh žen zapored ni smel popred imeti, kateri je v duhovsko službo stopil, kakor piše sv. Pavel: „Škof naj bo ene žene mož“. Ko si je cerkev ložej izbirala, tudi v svojo službo ni drugih jemala, kakor nezaročenih; in kmalo ni bilo samo mašnikom in škofam, ampak tudi levitam prepovedano v zakon stopati; to se je zgodilo po papeži Siricii l. 385, Inocencu I. l. 404, Karteginenskih zborih l. 390 in 401. Sicer je bila ta postava pozneji nekaj zanemarjena, pa z vso močjo se je za njo vzdignil l. 1071 papež s. Gregor VII., in ni popred nehal, dokler je vse oženjene duhovne iz cerkve spravil. Tridentinski zbor je v 24. seji 9. postavi zapoved od nezakonstva duhovnih poterdil. Po takim zakon, ki bi ga duhoven po svojim posvečenji nastopil, nič ne velja; in ako je popred kdo oženjen, ne more drugač mašnik posvečen biti, kakor če jo žena njegova odmerla, ali proustvoljno v klošter šla. Lahko se iz tega previdi, kako prazno je bilo vpitje nekterih hudobnežev, de naj bi se katolški duhovni ženili. — Per protestanskih so pastorji ali pridigarji sicer oženjeni; oni pa tudi niso posvečeni. Per starovercih ali greških kristijanah so mašniki oženjeni, pa morajo pred podsvečenjem v zakon stopiti, po tem več ne smejo; in ako hočejo sveto daritev opravljati, se morajo popred vselej čiste zderžati; škofje per starovercih pa morajo vedno nezaročeni biti, in tedej se tudi le iz srede minihov volijo.

3. Očitna ali slovesna obljava čistosti. Duša, ki vedno čistost ali devištvo obljubi, se z nebeškim ženinam Jezusam zaroči; in ta zaveza je gotovo veliko vredniša, kakor vsaka pozemeljska

ženitnina; zatorej tudi ona vsak zakon nastopiti brani. Že v prvih časih katolške cerkve je bil nastop zakona s prelomljenjem deviške obljuje ostro pokorjen, kakor se najde v listih papežev Siricija l. 390, Inocenca I. l. 404, in več cerkvenih zborih. In pozneje je bilo po papeži Miklavži I. l. 865 in cerkvenih zborih, Lateranskim I. l. 1123, Lateranskim II. l. 1139 in Tridentinskim v 24. seji na ravnost izrečeno, de zakon, ki se zoper obljubo v pričo cerkve ali v kloštru storjeno nastopi, nič ne velja. Še celo, ko bi bil kdo popred zakon nastopil in ga po mesu še ne spolnil, v prvih dveh mesih zakon zna razdreti, če bi kloštersko obljubo storil; tako je beseda prejšnjih cerkvenih postav, in Tridentinskiga zbora.

7. Dalje. — d) Vsa druga vera, posebne pregrehe.

Prave zveze duš in teles v zakonu ni mogoče, kjer bi vsak del čisto drugo vero imel, eden bil kristjan, drugi ne; pa bi tudi noben del z mirno vestjo ne mogel per drugim prebivati, ko bi posebne pregrehe bile k zakonu peljale; še bi po takim sploh očitna poštenost življenja v nevarnosti bila. Od tod izvirajo zadržki:

1. Vsa druga vera, ko bi en del kristjanski bil, drugi pa neverski. Že Abraham ni svojimu sinu Izaku hotel dati žene iz med nevercev, in Jakob je šel žene iskat v dom svoje matere, kjer je bil še pravi Bog spoznan. Po Mojzesu je (5. Mojz. 7, 3.) Bog Izraelcam na ravnost zapoved dal, si žen iz med neverskih narodov ne jemati, de bi jih ne zapeljale od praviga Boga k malikam: Salomonu kralju s. pismo posebno graja, de si je neverke v zakon vzel, ktere so ga tudi od Boga in modrosti odvernile. Pozneje so preroki svarili pred ptujimi ženami, in Ezdra je v očitnim zboru v tempeljnu vse ptuje neverske žene iz srede ljudstva odpraviti zapovedal (Ezdr. 9, 1 itd.) V novi zavezi (1. Kor. 7, 39.) s. Pavel tirja se v Gospodu ženiti, in (2. Kor. 6, 14.) piše, de verniki ne vlačijo eniga zakonskiga jarma z neverniki. V začetku cerkve so se sicer še nekatere zaveze z malikovavci terpele, ker je bilo upanje, de bi bil po besedi s. Pavla neverin mož posvečen po verni ženi, in neverna žena posvečena po vernim možu. Pozneji pa so bili zakoni z Judmi in neverci neravnost prepovedani po deželskih in cerkvenih postavah, kakor cesarja Teodozija l. 400, zbora Avernskiga l. 535, in Tolletanski gal. 633, in poslednje papeža Benedikta XIV. l. 1749. — Drugač je, če bi se od neverskih zakonskih en del spreobrnili k veri; zato je že zgorej potrebno na znanje dano.

2. Prešestvo, ko bi se prešeštniki pregrešili, ali tudi drugimu zakonskimu delu po življenji stregli,

s tem namenam se po njega smerti v zakon vzeti. Takošno ravnanje bi bilo pač svetosti, varnosti in sreči zakonov nasprot, in ne zasluži družiga kakor oestro pokorjenje po besedi s. Avgušlina in cerkvenih zborov. Zatorej je pa tudi zakon med takimi, kateri bi se bili že popred pregrešili med seboj s mislijo na smert družiga zakonskiga dela, po cerkvenih postavah brez vse veljave, kakor je razloženo v Meldenskim zboru l. 845, in v Triburskim l. 895, in od papežev Aleksandra III. l. 1180, Klementa III. l. 1190, in Inocenca III. l. 1212.

3. Morija poprejšnjiga zakonskiga družeta, ako se je zgodila s tem namenam, potem ložej z drugo osebo v zakon stopiti. Bilo bi kaj tačiga po vsaki strani strašna pregreha, na katero je cerkev oestro pokoro nakladala, kakor se najde v listu papeža Štefana V. l. 794, in prepoved dajala, ne vzeti osebe v zakon, s katero bi se bil kdo popred v tako morijo zgovoril, kakor terdi papež Celestin III. l. 1195.

4. Rop neveste, kjer bi kdo kako žensko s silo odpeljal s tem namenam se z njo zaročiti. V poprejšnjih divjih časih, kjer je le močnejšiga oblast veljala, se je dostikrat zgodilo, de so bile ženstvo s silo odpeljane. Leto odverniti, je cerkev zavezo z odpeljano osebo naravnost za neveljavno obsodila, in roparjem oestre pokore naložila, kakor v Kalcedonskim zboru l. 451 in v Meldenskim l. 845. Tridentinski zbor je roparje take iz cerkvene družbe odločil, in zaterdil, de bi zakon z ropano osebo ne mogel drugač veljati, kakor če je ta na varin kraj postavljena, in s prostostjo privoli v zavezo z svojim odpeljavcam, kakor je najti v 24 seji 6. p.

(Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

6. Česko ali Pemsko kraljestvo.

Luterani in Kalvinci na Českim.

Odslej so bili česki Husiti ali Utrakvisti z katolčani zedinjeni, eni od njih so če dalej bolj popušali utrakviško posebnost in bili popolnoma katolčani, drugi pa so katolčanam le nasprotvali in komaj prilike perčakali se v svoji pravi podobi pokazati. Tako v vednim šumenji med Utrakvisti so pretekli časi kraljev Sigismunda († 1437), Alberta (1437—1449), tiga sinu Vladislava IV., ki je 1457 per 18 letih, ko se je ravno oženiti hotel, po 36 ur dolgi boleznii umerl, Jurja Podie-

braškiga († 1471), Vladislava V. († 1516) in Ludovika (1526). Sigismund, Albert, Vladislav IV. in V. in Ludovik so bili tudi Ogerski kralji.

V l. 1617 je perčel Martin Luter v Vitembergu svojo novo krivo vero, ker so Luterani jeli se tudi z kelham obhajati, je to nekterim Utrakvistam zlo dopadlo, in bolj in bolj so se oni te nove krive vere poprijemali. Nar perva in nar bolj vneta za to sta bila Vencel Hlavsa, mestni poglavar (Bürgermeister) in Čahera utrakviški namestnik (Administrator) v Pragi že pod kraljem Ludovikom. Tako je bilo Luteranstvu na Českim od nekdajnjih Husitov ali Utrakvistov pot perpravljena. Hude vojske Ferdinanda I. z Turki so timu dobrimu možu moč jemale, krivoveri se v bran staviti, njegov sin Maksimilian II. je, kakor smo vidili per popisvanji Avstrije*), Luteranam in Kalvincam na roko šel, in skorej vsi Utrakvisti so bili zdaj Protestanti postali. Pod njegovim naslednikom Rudolfam II. so bili Luterani in Kalvinci že tako močni, de so tiga cesarja persilili, jim dati veličansko pismo (Majestätsbrief) 5. Maloserpana (Julia) 1600, v kterim so jim bile enake pravice kakor katolčanam in pravico si posebne varhe svoje vere (Defensoren) izvoliti, pervoljene. Njih pastorji so iz prižnie tolikanj čez katolško vero upili, de so ljudje mislili, boljši je Turkam kakor katolškim gosposkam podložin biti! Stanovi so bili že skorej vsi protestanske vere. Cesar Matia je l. bil l. 1618 vikši vladarstvo na Českim 10 namestnikam (Staathalter) izročil, kterih je bilo 7 katolške vere: to je stanov se bolj peklo. Kakor Judje na vert Getsemani, tako so šli protestanski česki stanovi z svojimi hlapeci in drugo derhalijo 23. Velkiga travna (Maja) 1618 pod vodstvam grofa Matia Turn pred kraljevo poslopje v Pragi; hudo se jim je dalej tudi zdelo, ker ste jim bile dve cerkvi, ki so jih bili katolčanam vkljub in zoper pomen veličanskiga pisma sozidali, zaperte in ena clo poderta. Ko so bili tedaj ti puntarski protestanski stanovi v kraljevo poslopje perderli, so najdlji od deseterih cesarskih namestnikov le 4 pričijoče, ti so bili poglavar Adam Sternberg, Diepold Lobkovic, Vilhelm Slavata in Jaroslav Martinic. Grof Turn upije, de morata poslednja dva, ki sta bila posebno goreča katolčana, ubita biti!

Z solzami v očeh je poglavar (Oberstburggraf) Adam Sternberg lutersko derhal pregovarjal, de naj bo mirna, ali zastonj. Njega in Diepolda Lobkovicica so eni vlekli proč v posebno sobo, in se jima ni nič zgodilo; Slavata in Martinic pa sta zastonj prosila, de naj jih po sodniško preiskujejo, če sta kaj kriva. Kakor je rogovilež Vencel Rav-

*) Glej „Slov. cerkv. časop.“ Nr. 18, str. 143 p. I.

pora svetval, so planili Vilhelm Lobkovic, Smirzički, Rzičen, Kinski in Kaplič na vboziga Martinica in ga skozi okno vergli. „Tu je še drugi“, je zakričal grof Turn in na Slavata pokazal. In kar zgrabili so še tiga moža in ga skozi okno trešli. Ravno tako se je zgodilo tudi tajniku Filipu Fabriciju Platerju. Ali Bog je čul nad timi zvestimi cesarskimi katolškimi uradniki, 14 sežnjev globoko so padli, krivoverci so še za njimi skozi okno strelali, in vonder se ni nobeden kaj hudo poškodoval. Umaknili so se bili v hišo veliciga kanclerja Zdenika Lobkovica, Turn in njegova krivoverska derhal jih hočejo zdaj tu umoriti, ali Poliksena Lobkovic, kanclerjeva žena, je kakor srednica tako goreče za-nje govorila, de jim je kervoželjin Turn perzanesel. To je bil začetek 30letne vojske.

(Dalje sledi.)

Zgodbe katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Časi pred Kristusam.

Pripravljanje na Odrešenika in njegovo cerkev.

Od začetka svetá 4000 let pred Kristusam do njega rojstva.

12. Vere in zgodbe imenitnih izhodnih narodov.

V nardaljni strani Azije so od nekđaj prebivali Kitajci ali Sinezi. Verujejo eno bitje, v katerim vse svoj začetik in obstanik ima; pravijo mu Tian ali nebo, in Tao ali um, in mislijo, de v njih cesarji resnično živi, kteriga zato gospoda nebes imenujejo. Zraven te napačne misli je per njih še spomin najti na srečni stan perviga človeka in na njegov žalostin padeč, pa tudi dočakovanje odrešenika, učenika in kralja, po katerim se ima novo življenje začeti; v bukvah njih modrijana Konfucija, ki je l. 550 pr. Kr. živel, so lepi nauki pošteniža življenja najti, zlasti od spoštovanja in pokoršine do staršev in prednikov. Ali pozneje se je med te ostanke resnice napačno malikovanje zamešalo, in tako je njih vera še dan današnji spačena. — Kitajsko kraljestvo se silno staro šteje, in začeti se je moglo kmalo po razkropljenji narodov; desiravno široke dežele obseže, vonder po drugim svetu ni kej sprememb napravilo, ker se je od nekđaj proti drugim narodam bolj zapiralo.

V južni strani Azije je Indija velika in bogata dežela, v kateri je tudi stara vonder po človeško skažena modrost in učenost najti. Veda, to je vednosti se imenujejo svete bukve Indijanov, in Manu je bil njih prvi postavodajavec. Njih viši bog je Parabrama, to je bitje, ki vse obseže,

in se v trojno razloči, namreč Brama, Višnu in Šiva. Iz višiga bitja se po njih misli vse duhovne in telesne bitja izvirajo (ni rečeno, de so stvarjene), in duše se po smerti iz ene stvari v drugo sprehajajo, dokler se ne očistijo. Njih modrijani so Bramani, kterih življenje je zgol premišljevanje in oostro pokorjenje. Čista misel od eniga višiga bitja se je pa per Indijanih kmalo med večim delam naroda spočila, de jim je Bog le vesolna natura, in posamezni trije veliki bogovi nebo s soncam zrak z luno in vodami, in zemlja, in zraven imajo v časti še zvezde in brez števila malikov. Od svojih bogov silne spremembe in tudi gerdobije pripovedujejo, v njih čast nespametno svoje življenje končujejo, in vdove z mertvimi možmi vred na germadah sožigajo. Spomin na Odrešenika se je pa vonder zlasti v tem ohranil, de njih bogovi mnoge podobe nase jemljo, človeka z nar visim bogam spraviti. — Indijani od nekđaj niso bili ljudstvo, ktero bi bilo vojske ljubilo, in zmag čez druge iskalo; zatorej so bili od nekđaj radi le v rop drugim mogočnim in bojaželjnim narodam.

V sredi Azije stanujejo od nekđaj razni narodi, zlasti so Tibetanci in Mongolci imenovati. Per njih gospodari od kdaj vera, ki jo je 1000 let pred Kristusam neki Buda v Indii na dan spravil, so jo pa od tamkej pozneje velik del izgnali, ktera pa vonder dan današnji nar več spoznavcev med vsimi ajdovskimi verami šteje. Po ti veri je en viši duh, kteri ves svet oživlja in se v raznih telesnih podobah na dan daje; zraven pa veliko število manjših bogov. Viditi je, kakor de bi bil v ti veri Satan hotel keršansko cerkev oponašati, ker ima svoje viši in niži duhovne, svoje kloštre in drugo enako; zraven pa obilno copernijskih šeg; v višim duhovnu, ki mu Lama pravijo, tudi po ti veri nar viši božje bitje prebiva. — Iz srednje Azije so večkrat pred Kristusam in po Kristusu divje in silne množice ljudstva na bližne in daljne dežele padle, in naglo veliko prebernile, vonder njih grozovita oblast nikdar ni imela zlo dolgiga obstanka. — Iz teh strani so tudi Amerikanci svojo vero prinesli, saj se je v nji veliko taciga našlo, kar je veram v izhodnji in srednji Azii podobno, en viši duh, obilno copernije, in posebno neusmiljene človeške daritve.

V sprednji Azii med Indijo in Babilonskim so živeli od kdaj Medijani in Perzijani. Oni so imeli svoje svete bukve, Zendavesta imenovane; njih posebni učenik je bil Zoroaster, ki je krog 800 let pred Kristusam živel. V njih veri je bilo nekaj razumka od eniga Boga, kteri se pa po njih misli ni nič mešal v vladarstvo sveta, temuč čez vse je bil Ormuzd, bog vsiga dobriga, kteriga podoba je bila luč in čisti oginj; krog njega je bilo

sedem velikih duhov in veliko drugih dobrih duhov. Ormuzdu nasprot je bil pa hudi duh Ariman, kralj teme in začetnik vsiga hudiga, kateri tudi veliko hudih duhov krog sebe ima, in ima kačo v podobo, od ktere je per preroku Danielu beseda. Oni so pomnili, da je človek bil od hudiga duha v podobi kače zapeljan, in so tudi vedili za Odrašenika, kateri bi človeku z Bogam imel spraviti, rekli so mu Mitras: tudi od neumerljivosti duše, od vstajenja in od sodbe so imeli znanje. To de v vse te na več strani resnične misli se je mešalo častenje stvari, ki so jim bile podobe božjiga bitja, namreč sonca, lune, planetov in zvezd, in dosti vraž od naturskih moči; njih modrijani ali magi v zadnje niso bili družiga, kakor goljušivi coperniki; in življenje ljudstva je bilo h koncu polno mehkužnosti in razujzdanosti. — Perzijani in Medijani so bili v prvih časih pod oblastjo Babiloncev in Asircov; pa Medijani so se bili že l. 860 pr. Kr. enkrat od Asircov sprostili, potem so pomagali še Asirsko in Babilonsko kraljestvo razdjati. Perzijani ali Elamci so bili zdaj en čas pod gospostvom Medijanov, dokler jih je l. 560 pr. Kr. njih poglavar Cir rešil, in je mogočno Perzijansko kraljestvo vstavil, ki je od Indije čez Babilonsko do Egipta in do Male Azije seglo. Greški ali Maccedonski kralj Aleksander je to kraljestvo končal, in svoji oblasti podvergel. Kmalo po njegovi smerti so Partijani popred malo znan narod, Persijanske dežele v last svojo spravili. (Dalje sledi.)

Cerkvene novice.

Rim. Veči del ljudi v papeževih deželah se je puntarskiga vladarstva že prav zlo naveličal in zeli papeža spet nazaj v Rim perpeljati. Iz mnogih mest grejo poslanstva v Gaeto, da bi sv. očetu svojo zvestobo in pokorsino naznanje dale; posebno vojaki se lepó obnašajo, ker, kolikor je le mogoče, v djanji razodenejo, da od dolžnost, ktere jih s persego na papeža vežejo, ne mislijo nikakor odstopiti. Bralo se je unkrat, da je hotlo 3000 vojakov (švajcerjev) se v Gaeto prepeljati in papeža slovesno in častito v Rim nazaj spremi.

Gradec. Njih Eminencija visokovredni kardinal in vikši škof Salcburški so 29. Prosenca t. l. v dan s. Franciška Salezja Sekavskiga knezo-škofa izvolili. K tej visoki službi je bil ta dan od Njih povzdignjen prečastiti gospod Dr. Jožef Otmar vitez Rauser, dozdajnji vodja akademije za jutrove dežele, in opat od sv. Marije v Monostri nad Komornam na Ogerskim. Rojen je bil v letu 1797 na Dunaji. Pravdoslovstvo, kteriga se je po volji svojih staršev učil, je iz ljubezni do duhovskiga stanu zapustil, in bil v l. 1823 v mašnika posvečen. Od njegove visoke učenosti in od njegoviga božjiga duha pričata posebno dva dela zgodeb katolske cerkve, ktera sta v l. 1829 na svitlo prišla, in imenitne službe, ki jih je dozdej opravljal. Se-

kavska škofija se bo gotovo srečno štela, da ji je previdnost božja višiga pastirja podelila, kateri je oborožen z vsim orožjem, ki ga je dandanašnji treba zoper sovražniki cerkve.

I s k r e.

Večnost se bliža, pa ne mislimo!

Presilna žalost zavoljo mertvih rodovincev ali perjatlov je slabost, ktera bi nas ne premagovala, ko bi pomislili, kako velik je razloček med večnimi in neskončnimi dobrotami v nebesih in med nečimernimi in begočimi dobrotami na zemlji. Če se že kristjanje per tacih okolišinah jokajo, bi se ne smelo zgoditi zavoljo tiga, ker so jim, po njih misli, rodovinci ali perjatli prezgodej umerli, ampak za to, ker oni sami morajo tako dolgo živeti. Ali ni težko terpljenje, na tim svetu zdihovati v sredi tako mnogoterih nadlog, in tako dolgo ne vživati sreče, ki so jo ravno ti naši perjatli že dosegli, če so srečno umerli, ktere objokujemo? Utolaži se tedaj, kristjan! kadar kteriga svojih zgubiš; ne misli na to in ne delaj si terpljenja, ne govori veliko od tiga, ne sam, ne z družimi. K Bogu perbeži, per kterim edinim se tolažba najde. Spreglejmo že enkrat; premislimo, da je še drugo življenje, kakor to na zemlji: oživimo svojo vero; spodbudimo se k terdnemu zaupanju; tolažimo se; unemajmo si v sercu sveto hrepenjenje smerti, in terdno sklenimo, da jo bomo radovoljno in veselo sprejeli, kakor in kjer nam jo bo Bog poslal.

Kdo ti je porok, da boš mejnik dosegel, kteriga si si sam postavil; da te smert ne bo uhitila ravno v tih letih, ki jih misliš svetu in strastim dati? Kdo ti je porok, da ne bo morebit že zjutrej Gospoda, kteriga še le drevi perčakuješ; da ne pride morde ob takim času, ko se ga boš najmanj nadjal? Je kalj mladost zanesljivo orožje zoper smert? O ni ti treba daleč gledati, ozri se le na mali krog svojih perjatlov in rodovincev, in vidi, ali ne boš koga najdel, kterimu je pravica božja že v začetku življenja grob skopala, in kateri je, enak evetlici na polji, zvenil od jutra do večera. Nespametni! v malo dneh bo morebiti tvoja duša od tebe tirjana. Čimu so ti po tim sklepi perhodnjiga spreobrnjenja? Bodo li veliki sklepi, ki jih kdej spolniti obljubljuješ, kej spreminili tvojo večno nesrečo, če jih smert prehiti, kakor jih dan na dan prehiteva?

Čas, leta nam od Gospoda zročeni, dragi zaklad, je grešnikom dvakrat težka butara. Oni se boje njegoviga konca kakor naj večji nesreče, in skorej ravno tolika nesreča jim je dolgi čas, s kterim čas preganjajo. Dolgočasim jim je čas, ker je z grehi ves napolnjen in tedaj brez tolažbe; strasan jim je njegov konec, ker se po tim začne kazin grehov. Tako res za grešnika ni miru; celo njegove naj serčnejsi želje se med seboj vojskujejo kakor nezdržljivi sovražniki. Geramb.

Poprejšnjo nedeljo po noči je bil silni ogenj v Kokrici in v Rupi per Krajni; v Kokrici je 21 in v Rupi 23 hiš pogorelo. Tudi 6 ljudi, namreč mežnar s 4 otroci in še en drugi otrok, je zgorelo. — Tudi Moste per Komendi je taka nesreča z ognjem zadela.